

*Черниш А. Є.,**кандидат філологічних наук,**старший викладач кафедри журналістики та філології
Сумського державного університету*

РОМАН С. ПРОЦЮКА «МІСЯЦЮ, МІСЯЦЮ»: ПСИХОАНАЛІТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

Анотація. На матеріалі роману С. Процюка «Місяцю, місяцю» з'ясовано коди психоаналізу в образотворенні Григора Тютюнника. Проаналізовано корпус думок, емоцій і почуттів головного персонажа, причини його настроєвих перепадів, важких психічних станів, потяг до самозанурення, самокопирсання і необхідність глибинного інсайтування як способів порозумітися із собою, скоординувати свою життєву позицію із вчинками. Образ Григора Тютюнника змодельовано митцем тонкої душевної організації, з активною життєвою позицією, системою моральних імперативів, розбудованої на засадах справедливості, чесності з собою та світом, щирості, поваги і самоповаги. Важливого психоаналітичного звучання у романі С. Процюка набувають категорії відчаю, порожнечі, самотності, відчуження. Психоаналітичний потенціал твору розбудований на художньому моделюванні ранніх психічних травм, пов'язаних з утратою батька, корпусом складних стосунків із матір'ю, непростому шляху становлення довірливих взаємин зі старшим братом Григорієм Тютюнником. Проаналізовано, що складний, почасти суперечливий, вибуховий психотип митця зумовлений гнітючою атмосферою психофізіологічного формування Григора Тютюнника, на долю якого випали голодомори, війна, тиски і випробування радянської системи. Встановлено, що повсякчасна настороженість, тривога, недовіра – наслідки ранніх дитячих травм і втрат, а також частих конфліктів і непорозумінь з рідними, колегами, політичним режимом. Суттєво употужнює психоаналітичний потенціал роману моделювання дискурсу неврозу, розбудованого на висвітленні хвороб, психосоматичних розладів, алкогольної залежності, зрад, прагнення гідного письменницького визнання, повсякчасного самокопирсання. У статті з'ясовано, що психоаналітичне спрямування твору вагомо детерміноване тиском деструктивного несвідомого, означеного у романі «чимось», «воно», що сформувало нудьгу, порожнечу, страх глуму, сприяло втраплянню персонажа в екзистенційний вакуум і безвихідь. Вагомим психоаналітичним звучання набуває суїцидальний мотив.

Ключові слова: роман, психоаналіз, невротичний дискурс, образа, травма, асоціація.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Роман С. Процюка «Місяцю, місяцю» присвячений глибоко відданому українському селянству письменнику – Григорові Тютюннику. Опоетизоване у полтавського письменника село гармонійно координувалося з його вродженою перечеуленістю й настороженістю до світу, проступаючи у текстах численними життєвими болями й ранами простого селянина. Напрочуд дивна натура українського митця з його наївністю, простакуватістю, надмірним ентузіазмом, бажанням випові-

сти красу українського села, але разом із тим і часті внутрішні протиріччя, деструктивні риси світовідчуття та дитячі травми знайшли художнє відображення у романі С. Процюка «Місяцю, місяцю» (2022).

Роман С. Процюка «Місяцю, місяцю» – перший великий прозовий біографічний твір, що повномасштабно зображує трагедію життя і творчості Григора Тютюнника, його творчий поступ, світонастановчу систему, непрості стосунки з рідними, друзями, колегами. Як і решта біографічних романів С. Процюка, «Місяцю, місяцю» досить репрезентативно моделює контекст літературної епохи, в якій Григору та Григорію Тютюнникам випало формуватися. Разом із тим художню матрицю біографічного роману вагомо употужнює психоаналітичний потенціал, що загалом засвідчує стильове тяжіння автора до глибинної аналітики, майстерно координуючи засади літературознавства й психоаналізу, напрочуд дієво представлених також й у попередніх романах-біографіях із психоаналітичною домінантою – «Троянда ритуального болю. Роман про Василя Стефаніка», «Маски опадають повільно. Роман про Володимира Винниченка», «Чорне яблуко. Роман про Архипа Тесленка», «Руки і сльози. Роман про Івана Франка».

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. В українській літературі є чимало віршів про постаті братів Тютюнників і віршів-присвят Григорієві та Григорові Тютюнникам (Астаф'єв О., Баранов В., Драч І., Засенко П., Кирпа Г., Малахута М., Махно В., Низовий І., Стрельбицький М. та ін.), значно менше епічних і ліро-епічних творів про постаті братів Тютюнників (Герасимчук В. «Балада про братів Григора і Григорія Тютюнників», Григорів М. «Щедрість», Роговий Ф. «Повість про Григора», Шевченко А. «Незахищене серце»). Літературознавчому осмисленню постаті Григора Тютюнника присвячені праці В. Дончика, М. Ільницького, Н. Зборовської, Р. Мовчан, О. Неживого, Л. Тарнашинської, М. Слабошпицького та ін.

Біографічний роман про Григора Тютюнника закономірно доповнює матрицю літературних зацікавлень С. Процюка, який, як видається, передусім обирає мистецькі постаті для своїх художньо-літературних опцій з урахуванням особистої близькості, душевної сумісності, за «експресією характеру» (за Р. Мовчан). Художній образ полтавського письменника гармонійно інтегрується у когорту митців, кому пощастило бути наближеними до сучасного українського читача письменницькою майстерністю С. Процюка, – Василя Стефаніка, Володимира Винниченка, Архипа Тесленка, Івана Франка. Роман відповідно до розуміння автора статті основних тенденцій текстотворення біографічної літератури у творчості С. Процюка цілком виправдано можна кваліфікувати психоаналітич-

ним біографічним романом, у якому психоаналітичне центрує внутрішній світ прототипу твору з його вчинками і життєвими подіями. **Мета статті** – виявити та проаналізувати коди психоаналізу у романі С. Процюка «Місяцю, місяцю».

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Із виходом роману про Григора Тютюнника нарешті заповнилася художньо-літературна і навіть літературознавча лакуна в історії української літератури, доповнюючи матрицю тютюнникознавства в Україні. З цього приводу слушною видається думка Л. Тарнашинської, яка зауважувала про те, що «усі літературознавчі розвідки стосуються хіба що характеротворення, системи образів, проте ніхто, по суті, не намагався по-справжньому збагнути драму самого письменника й зрозуміти, яка ж насправді глибинна внутрішня колізія призвела до трагічного завершення його життєвого шляху, що цілком логічно “вписується” в епоху українського шістдесятництва» [1, с. 6]. Художнє конструювання трагедії письменника употужнює психоаналітичну складову роману «Місяцю, місяцю». Прикметно, що С. Процюк не лише психологічно вмотивує образ Григора Тютюнника, а передусім наповнює його психоаналітичними важелями, у край важливими для його психоаналітичного моделювання.

Психоаналітичний модус роману «Місяцю, місяцю» – багатоаспектний, складається з декількох важливих факторів психоаналітичного портретування Григора Тютюнника: його психоемоційних станів, діапазону психоаналітичних категорій (відчай, порожнеча, сумніви, недовіра), екзистенційної складової характеротворення образу митця (прагнення до усамітнення, самотність, вигорання), його залежності й хвороби, вислід дитячих травм, тиск важкозбагненого, символічно означеного автором як «щось» та «воно», корпус деструктивних і танатичних помислів, зрештою, питома психоаналітичні важелі – образи, недолюбленість, туга за батьком, розщеплення особистості. Вагомо психоаналітично центрують твір майстерно вмонтовані елементи суїцидального дискурсу та хитро-сплетена онірика.

Цілком ймовірно, що складний образ Григора Тютюнника, його надривність, непоступливість, загострене відчуття справедливості, часом різкуватість і запальність у романі С. Процюка закорінені у самій природі тютюнникової стильової манери і його прозі, письменницькому тяжінні до латентного бунту, протистоянні і навіть конфліктності. Прикметно, що в архітектоніці твору помітну роль відіграють уривки з автобіографії та окремих творів Григора Тютюнника для художнього конструювання максимально достовірного життєпростору письменника. Як видається, у такий спосіб С. Процюк наближає свого персонажа до реципієнта, демонструючи не лише автобіографічність прози митця, а передусім виказуючи природність його поглядів, особистий психопростір і психостан письменника, що виговорювався у своїй творчості.

За вдаваною самодостатністю і навіть певною зарозумілістю образу Григора Тютюнника у романі – зранена, вразлива, тонкої душевної організації натура. Надмірну гоноровість й удавану негідність В. Райх потрактовує психологічною бронею, що виступає захисною реакцією на негативний або травматичний досвід, численні незгоди та випробування, що на них, як доводить роман, герой реагував досить гостро чи то недовірою, а чи образую, злістю і навіть утечею у самого

себе. Він мав власне мірило людської душі, відчуваючи фальш, удаваність, підступність, часто самовідчужуючись чи усамітнюючись: «Чимало людей вважали його чужим із різних причин. Його велике й щире серце-рентгенце вилувлювало (навіть супроти власної волі, бо не раз уже не хотів знати про нову підлоту чи малодушність, інстинктивно уникав нових розчарувань) усі схованки лицемірства» [2, с. 163]. Перечуленому митцеві, повсякчас настороженому, часом удатному до самокартання, було важко зближатися з людьми, навіть найріднішими.

Психічне становлення Григора Тютюнника випало на складні часи голодоморів, розквіту тоталітарного режиму, ментальної заблокованості України, що виформувало несприятливу атмосферу його випростування. «Хлопчик виростав, оточений очікуванням горя» [2, с. 137], – зауважує С. Процюк у романі, пояснюючи витoki складної і настороженої натури письменника. Відтак, як видно у романі С. Процюка, гнітючі, депресивно-деструктивні, тривожні обставини його раннього дитинства закономірно відбилися на корпусі його світостворення й світоуявлення, вимуштувавши відповідний психотип травмованої і невротичної радянської людини, повсякчас настороженої і наляканої. У таких умовах украй важко зберігати моральність і совісність у думках і вчинках, що, однак, як переконаємося у романі, Григору давалося важкою ціною непростих стосунків із матір'ю, друзями, колегами, загалом із партійними догмами і настановами часу, поступово посилюючи внутрішній бунт та опір. Як і в житті, у романі С. Процюка образ Григора Тютюнника напрочуд емоційний, часом розбалансований і невротичний, вибуховий, представлений одвічним правдошукачем і справедливоборцем.

Архітектоніка роману рясніє доказовими автобіографічними елементами, дбайливо перенесеними С. Процюком із творів Григора Тютюнника і майстерно вбудованими у художню канву твору. Помітно зчитуються «одкровення» полтавського письменника, що загалом координуються зі складним, хоч почасти і суперечливим, образом Григора Тютюнника у романі. Так, скажімо, у щоденникових записях Григора Тютюнника відчувається удатність до самокопирсання та самоаналізу, самосповідальність своєї складної персони: «Сидів і думав: чому мені завжди чогось не вистачає? Хай не для щастя – для душевної рівноваги хоча б» [3, с. 62], «Хоч би день, один день-єдиний день прожити в душевній рівновазі!» [3, с. 63], «І що я в господа за людина!!! Ні в чому немає мені ані міри, ані втіхи – ні в любові, ні в стражданні, ні в захопленні, ні в сумі пекельному. Неприкаяний я» [3, с. 64]». Ці та ряд інших промовистих фактів із щоденникового самоаналізу українського митця виступають достовірними біографемами у розбудові психологічного образу Григора Тютюнника у романі С. Процюка, художньо ограненими корпусом емоцій, почуттів, складних станів, направлених на моделювання його невротичної персони. По-особливого художньо сконструйована естетика моралі, гідності, справедливості, правдивості гармонійно координується з учинками героя за принципом «чесності з собою» (В. Винниченко), що закономірно призвело до появи дискурсу сумнівів, внутрішнього протистояння, самоневдоволення і навіть самобичування, згодом посилившись перепадами настрою і дивакуватою поведінкою, складними стосунками з алкоголем і релігією, зрештою, призвівши до розщеплення, невизначеності, відчаю, порожнечі, неспокою як психоаналітичних кодів характеротворення персонажа. Надмірна

самовимогливість, дбайливо виплекані моральні імперативи, загострене відчуття справедливості помітно дисгармоніювали з часом, у якому Григорові випало реалізуватися, що у свою чергу призвело до формування масок, різних альтер-его персонажа. У романі Григір – дружелюбний і товариський, щирий і природний, широкодушний і простокуватий і тому «багато хто вважає своїм, але вони так думають про одну з твоїх масок» [4, с. 99], але разом із тим він – нервовий і тривожний, самозанурений і депресивний, різкий і нетерпеливий, засвідчуючи психічну розбалансованість і поведінкові перепади настрою, що «будуть супроводжувати його все життя, спершу втішаючи, потім стаючи байдужими й, урешті, вбиваючи...» [4, с. 13].

Складні стосунки з матір'ю, батьком і братом складають корпус найбільшого травматичного життєвого досвіду Григора Тютюнника у романі. Упродовж життя герой тримався світлого й чистого образу батька, що живив його, фіксуючи у несвідомому своєрідного Надбатька, Великого Батька, Батька як коду, виражаючи сильну психоемоційну прив'язку до чоловіків його роду і навіть культовість батькообразу. Саме з відсутністю батька Михайла у дитячо-підлітковому віці у романі найчіткіше простежується недолюбленість Григора, його втрачені надії, сум, тривога і душевні переживання, адже «гато був дуже добрим і робив йому дерев'яні іграшки. Тільки біля татових рук був захист від тривоги й недовіри, лементу й проклять» [4, с. 11], на чому наголошує С. Процюк у романі.

Попри міцний зв'язок з образом свого батька, культ батька у його пам'яті, усвідомлення важливості й необхідності батька у долі дітей, для своїх синів, як зауважено у романі, Григір Тютюнник цілковито не виповнився. З утомою, посиленням депресії, алкогольною залежністю, розчаруваннями герой утрачає інтерес і почуття до найрідніших: «Не хотів собі іншої долі, він хотів любити і горіти, горіти і любити! А зараз він не горить і, здається, уже не любить. Ну, любить синів так по-тваринячому, інстинктом» [4, с. 159]. Про слабкість зв'язку із синами й відсутність теплих стосунків із ними свідчать тиск суїцидальних помислів, від яких не рятує навіть усвідомлення власної батьківської місії у житті дітей, бо «розвивати батьківську тему не було ні бажання, ні сили» [4, с. 187]. Ймовірно, відчуженню від сім'ї сприяли комплексно дитяча недолюбленість, напружені стосунки з матір'ю, рання втрата батька, емоційне виснаження, творче вигорання, а також повсякчасний ідеологічний тиск і контроль.

Натомість у романі «Місяцю, місяцю» відбувається дефікація материнського коду у психофізіологічному становленні персонажа. Матір Ганна не є об'єктом синівського обоження; вона радше уявляється людиною, яка також претендує на любов до його батька, відтак, ймовірно, сприймається Григором як суперниця, що до неї упродовж життя висувається низка претензій та образ, у такий спосіб художньо репрезентуючи чи то Григорове невдоволення за нещасливе дитинство без батька, чи то докір за тяжкі дитячі роки поневіряння у родичів, чи образу за недостатньо проявлену материнську любов і за приймака Охтанаса, поява якого у житті Ганни неусвідомлено для Григора символізувала зраду та осквернення світлого образу й пам'яті батька Михайла. Очевидно, що з матір'ю у Григора були непрості стосунки, що їх автор фокусує через систему недолюбленості, образи і навіть ненависті до неї: «Відчував якусь ненависть до матері» [4, с. 29]. Щоправда, з часом лінія матероненавистництва й відчуження від неї у романі поступово губиться, а то

й нівелюється, що може бути свідченням зміни фокусу об'єктів ненависті й образ, збайдужіння до матері, вираженого рідкими листами й нечастими візитами у рідне село. Звізуалізовані бажання повернутися у рідну Шилівку, у степи, поля, до землі, але не до матері чи батьківської хати, свідчить про дефікацію кодів любові, переакцентування/зміщення прив'язок: у Григоровому несвідомому земля, село, селяни значиміші за матір, з якою у синів традиційно встановлюються теплі стосунки.

Символічне перенесення/фіксація/інтроспекція коду Батька у Григоровому житті пов'язане з впливом на його психічне визрівання й становлення брата Григорія, з яким, однак, не одразу встановилися довірливі і щирі стосунки, адже «між ними стояли не лише окремі матері, але й дві мови» [4, с. 9]. Разом із тим саме Григорій посутньо вплинув на формування письменника Григора Тютюнника, який дослухався до порад старшого брата та під його пильними настановами навернувся до творчості українською, що, зрештою, у романі виступає своєрідним кодом-зближення між братами. Григорій Тютюнник – знакова постать для Тютюнника-молодшого, взірць, носій здорових цінностей, який з утратою батька Михайла Тютюнника заступив йому частково батька, більше – навчителя і друга. Несвідомо, але цілком природньо поступово для Григора відбувся процес психічного переносу образу батька, здатного повсякчас захистити й утривавити дискурс дитячої безпеки: «Не пам'ятає тата, лише світлий, як новорічне сонце, образ. Григорій трохи нагадував йому батька. Який Гриць щасливий, що здобув собі Старшого Брата, який же він щасливий!» [4, с. 46]. Отже, Григорій відіграв край важливу роль у психічному становленні Григора Тютюнника, частково замінюючи йому батька, друга і навіть речника совісті, що неодноразово мимовільно проступала теплим спогадом про старшого брата, докоряючи Григорові за його проступки, запальний характер і залежність, бо «якби Григорій жив, то ти б ніколи не захлинався відчаєм, шукаючи порятунку в горілі. Він знайшов би для тебе саме ті потрібні слова...» [4, с. 96]. З утратою брата вагомо посилюється дискурс порожнечі, самотності, відчуження, супроводжуване надмірною вимогливістю, самокритичністю, сумнівами у власному таланті.

Невротизації психотипу складного образу Григора Тютюнника у романі посутньо додають відчуття образи на матір, злості і нетерпимості до ідеологічних настанов, надокучливе відчуття тривоги, марнотності життя, розчарування, творче самовигорання, поява порожнечі і безнадії, бо «письменство ще тишить, але вже не завжди. Тобто воно саме тишить, але, щоб ним займатися не в шухляду, слід видержать стільки танцюльок із системою, стільки змовчати впливовим дурням, стільки понаступати собі на горло, що десь щезає енергія, сила відчуттів, з якою все писалося і яку йому вдавалося продихати в слова» [4, с. 135]. Тотальний контроль митця і його творчості, обмежене і примітивне сприйняття його текстів, низька зацікавленість в естетиці сільського життя, а разом із тим людська підступність, зрадливість, фальш, відчуття невиконаної самореалізації дедалі частіше спонукали Григора Тютюнника до внутрішньої еміграції, частих самозанурень, прикладання до чарки, зрад як наслідки нудьги, апатії, відчаю: «А буває, що вже нема навіть страху, лише така пекуча нудьга, така безнадія!» [4, с. 134], – зауважує С. Процюк у романі.

Цілковито умотивованими видаються думки і вчинки персонажа, змарнілого тиском складних психічних процесів – від-

чуженням, протиставленням, відокремленням, прагненням до усамітнення, розчаруванням, що й призвело до кризи самооцінки, внутрішніх конфліктів і глибокого невдоволення собою, не здатного повноцінно зреалізуватися у житті і творчості. Відтак внутрішнє самовслуховування, прагнення інсайтування сприяли глибинному відчуттю Душителя Грудей, Болю за Грудиною, кривавої ранки посеред грудей як дуже складного симбіозу психосоматики і душевного болю, поєднання яких призвело до трагічних наслідків: «частіше стискає Біль за Грудиною; він пронизливий і страшний; невидима кривава ранка посеред прокурених грудей нарешті готова виповзти назовні; невидима кривава ранка посеред прокурених грудей нарешті осмілила й вирішила донищити; невидима кривава ранка посеред грудей тепер може легко домордувати свою жертву, ослаблену горілкою, нелюбов'ю й боягузливістю, прихованими ревнивими спостереженнями друзів» [4, с. 160]. Душитель Грудей, кривава ранка посеред грудей у романі «Місяцю, місяцю» координується з іншими промовистими знаками психоаналізу в біографічних романах С. Процюка – звірем із червоною від крові пашекою («Троянда ритуального болю»), Карликом і Заклятим Клубком («Маски опадають повільно»), кривавим квартирантом («Чорне яблуко»), засвідчуючи риси індивідуального стилю автора, його вдатності до глибинного художнього асоціювання. Такі промовисті психоаналітичні коди невротизації художнього дискурсу вагомо увиразнюють здатність психоаналізу до інтеграції у художні тексти.

Алгоритм психоаналітичного кодування постаті Григора Тютюнника у романі не обмежується глибинною асоціацією С. Процюка проблем і тривог у житті полтавського письменника. Кривава рана посеред грудей, що душила і виїдала Григора, засвідчує інтуїтивне передчуття героя самодеструкції і прийдешньої трагедії. Кривава рана, як і Душитель Грудей, – лише симптоми суїцидальних помислів, магістральну роль у формуванні яких відведено неусвідомленому «щось», а згодом означеному автором роману «воно» як апофеозу життєвого краху. «Щось», «воно», «це» – маркери несвідомого, які С. Процюк досить продуктивно моделює у своїх романах-біографіях, щоб наповнити модус творів психоаналітичним підтекстом. Вони налаштовують реципієнта на уважне відчитування важкоуспішаних і малозчитуваних кодів, що в основному й векторизують психоаналітику його творів. За цими кодами сукупно представлені трагедії, образи, деструктивні відчуття, афективні стани, комплекси, страхи, стреси, проблеми, неврози, що детермінують трагедію душі митця.

Неусвідомлене Григором відчуття невідворотного і трагічного, як на цьому наголошує С. Процюк у романі, почало тиснути на нього за кілька років до смерті, змушуючи письменника до внутрішньої боротьби, опору, пошуку власних резервів протистояння деструктивному тиску «воно». «Чимраз частіше поруч вовтузилося воно. Хрін зна, як ще його назвати. Григір відчував, що воно міцнішало з кожним роком. Але таки зараз, у сімдесят сьомому, чимдуж набирало ваги й люті. Це якесь прокляття, якесь субстанція всередині нього, що не залежить від навколишніх. Не залежить від його думок. Ба більше! – це воно впливає на його думки. Воно наливає їх неміччю, люттям й страхом» [4, с. 134]. Розчарування, порожнечі, брехня, підступність, байдужість, аморальність чи не найпродуктивніше живили не лише самоїдство, самокартання героя, а й склали потужний каркас суїцидальних помислів, що дедалі частіше

тисли на совісність, чистоту і щирість Григорової душі. Це деструктувало героя, випробовуючи його терпимість, витісняючи простодушність, запускаючи механізми тиску образ і набутих травм.

Знецінення Григорової творчості, приниження його гідності, спонування до співпраці з радянською системою, низькі спроби підступу через премії і нагороди не лише употужнювало його відчуття невдоволення й порожнечі, що їх С. Процюк означає смаком спустошення, що «став тотальним. <...> проник усередину твого тіла. Він добирається до твого серця й шкребе своїми безжалісними кігтями шкіру твоєї душі» [4, с. 157], а передусім вагомо спричинили втраплення в екзистенційний вакуум, означили безсенсовість існування, нудьгу і марнотність життєтворчості. Відтак, опираючись на деструкцію внутрішнього мікрокосму Григора Тютюнника, враховуючи межову совісність і правдивість персонажа із самим собою, утрату його внутрішньої резистенції тиску зовнішніх обставин, страх бути висміяним і поглумленим, автор констатує, що «він реально часто перестає бачити будь-який вихід. Нікому про це не говорити» [4, с. 162], виважуючи свої трагічні помисли. Прикметно, що С. Процюк майстерно змоделивав важку для художнього представлення тему суїциду, украй обережно й розважливо висвітлюючи спонуки Григорового відчайдушного вчинку. У романі вповні чітко й зрозуміло виформувані алгоритм появи суїцидальних помислів героя, обтяженого численними образами, травмами, проблемами, страхами, конфліктами, що вагомо увиразнює психоаналітичні координати інтерпретації роману біографії з психоаналітичною домінантою.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків у даному науковому напрямку. Отже, роман «Місяцю, місяцю» – біографічний роман із психоаналітичною домінантою, у якому на основі біографією продуктивно заявлені провідні психоаналітичні категорії – образа, тривога, недовіра, самотність, порожнеча, відчай, розщеплення, страх, тиск несвідомого й деструктивного, глибинні асоціативні образи, суїцидальні мотиви, що вагомо розкривають думки, почуття, психічні стани Григора Тютюнника, доповнюючи матрицю художніх пошуків С. Процюка про відомих українських письменників. Трагедія постаті Григора Тютюнника у романі майстерно змодельована системою травм, знецінення, творчого вигорання, доповнюючись корпусом складних стосунків персонажа з рідними, друзями, колегами та його опір ідеологічним настановам часу, що помітно підсилюють дискурс невротичності. Загалом персонаж представлений «письменником стефаниківської глибини» (Л. Тарнашинська), що координується із життєтворчою позицією Григора Тютюнника, водночас засвідчуючи зацікавлення С. Процюка долями українських митців, позначених випробуваннями і проблемами, сприяючи панорамному художньому конструюванню матеріалу в психоаналітичному вимірі. Психоаналітичний дискурс роману «Місяцю, місяцю» не вичерпується визначеними кодами і може бути доповнений аналізом архетипної системи й оніричного простору, що зреалізується у прийдешніх наукових студіях.

Література:

1. Григір Тютюнник: «З любові й муки народжується письменник...»: біобібліогр. нарис / авт. нарису Л. Б. Тарнашинська; бібліограф-упоряд. Г. І. Гамалій; наук. ред. В. О. Кононенко; М-во

- культури і туризму України, ДЗ «Національна парламентська бібліотека України». Київ, 2011. 136 с.
2. Процюк С. Місяцю, місяцю. Львів : Видавництво Юлії Сливки, 2022. 198 с.
 3. Тютюнник Г. Із щоденників і записників. Вічна загадка любові. Літературна спадщина Григора Тютюнника. Спогади про письменника / упорядкув. та прим. А. Шевченка. Київ : Радянський письменник, 1988. 496 с. СС. 25–136.
 4. Процюк С. Місяцю, місяцю. Львів : Видавництво Юлії Сливки, 2022. 198 с.

Chernysh A. S. Protsyuk's novel "The Moon, the Moon": a psychoanalytic interpretation

The codes of psychoanalysis of Hryhir Tyutyunnik are clarified, using the material of S. Protsyuk's novel "The Moon, the Moon". The system of thoughts, emotions and feelings of the main character, the reasons of his mood changes, difficult mental states, the urge to self-immersion, self-reproach and the need for deep insighting as ways to understand oneself and coordinate one's position in life with actions are analyzed. The Hryhir Tyutyunnik's image was modeled as the artist of a subtle mental organization, with an active life position, a system of moral imperatives, that are built on the principles of justice, honesty with oneself and the world, sincerity, respect and self-respect. In S. Protsyuk's novel the important categories of despair, emptiness, loneliness and alienation acquire are characterized as psychoanalytic codes. The

psychoanalytic potential of the artistic work artistic modeled on early mental traumas, clearly associated with the the father's losing, the complex of difficult relations with his mother, the complicated path of establishing a trusting relationship with the older brother Hryhoriy Tyutyunnik. In the article it is analyzed that the complex nature, sometimes contradictory, explosive psychotype of the artist is caused by the oppressive atmosphere of the psychological and physiological formation of Hryhir Tyutyunnik, who was subjected to famines, war, pressures and tests of the Soviet system. It has been established that constant vigilance, anxiety and mistrust are the consequences of early childhood trauma and losing as well as frequent conflicts and misunderstandings with relatives, colleagues and the political system. The psychoanalytical potential of the novel is significantly strengthened by modeling the discourse of neurosis, built on the coverage of diseases, alcohol addiction, betrayal, the desire for worthy literary recognition and constant self-deprecation. It has been found in the article that the psychoanalytic discourse of the work is strongly determined by the pressure of the destructive unconscious, defined in the novel by "something", "it", which created boredom, emptiness, fear of ridicule, contributed to the character's falling into an existential vacuum and hopelessness. The suicidal motive acquires a strong psychoanalytic code.

Key words: novel, psychoanalysis, neurotic discourse, insult, trauma, association.